

УДК 364.63-027.553:343.8]:616.98-036.22COVID-19
DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/4>

Т. Лях, канд. пед. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0002-8807-0497;
М. Лехолетова, канд. пед. наук, старш. викладач
ORCID ID: 0000-0003-4055-991X
Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна
Г. Скіпальська, виконавча директорка
ORCID ID: 0000-0002-5215-5480
Міжнародний благодійний фонд
"Українська фундація громадського здоров'я", Київ, Україна

АНАЛІЗ ЗАПИТІВ НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ОТРИМАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ТА ПІДТРИМКИ В УМОВАХ COVID-19

Проаналізовано запити щодо соціально-психологічної допомоги та підтримки кризових категорій населення в найуразливіших до COVID-19 регіонах України, зокрема з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. За результатами дослідження виявлено зростання кількості конфліктів у сім'ях; збільшення кількості осіб, які звертаються за соціально-психологічною підтримкою та допомогою через жорстоке поводження в сім'ї; переважання індивідуальних консультаційних послуг над іншими видами соціальних послуг. Дослідження проводилося в межах проєкту "Гендерно-чутлива екстрена допомога з подолання наслідків кризи COVID-19 та посилення гендерної рівності в Україні", реалізованого МБФ "Українська фундація громадського здоров'я" протягом 2020 р. за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні.

Ключові слова: COVID-19, домашнє насильство, підтримка, складні життєві обставини, соціальні послуги, соціально-психологічна допомога, територіальні громади.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена всесвітньою пандемією COVID-19 та адаптивним карантом на території України, який триває з 12 березня 2020. За цей час населення України, зокрема ті групи, які перебувають у складних життєвих обставинах, має обмежений доступ до соціальних послуг, а перебування в тривалій самоізоляції може породжувати та поглиблювати певні проблеми, виникнення потреб таких груп населення.

Пандемія COVID-19 кардинально змінює життя людей у всіх сферах діяльності. Через карантинні обмеження не тільки сфера бізнесу потребує корективів, а й державний та громадський сектори мають внести численні зміни у свою роботу, щоб і надалі реалізовувати соціальні проєкти та ініціативи. За таких обставин слід розробляти нові маркетингові стратегії для втілення їх у життя громадян та забезпечувати успішний розвиток територіальних громад в Україні.

За період пандемії в українців не тільки знизився рівень доходів, що призвело до економічних проблем у сім'ях, а й змінилися сімейні взаємостосунки, збільшилася кількість конфліктів, які подекуди переросли в прояви жорстокого поводження, тощо. Відповідно під час пандемії COVID-19 збільшилася і кількість звернень щодо проявів домашнього насильства, про що свідчать результати звернень до відповідних органів, структур та надавачів послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі надання соціально-психологічної допомоги та підтримки в умовах COVID-19 присвячені численні розвідки з різних наукових напрямів: психології, соціології, соціальної роботи, соціальної політики тощо. Варто особливу увагу звернути на українських науковців, які у своїх дослідженнях і намагаються розв'язати проблеми щодо задоволення потреб населення в умовах COVID-19, серед них: Л. Анищенко [1], М. Великодна, І. Франкова [2], О. Радзімовська [3], В. Стеценко, Ю. Березова [4] та ін. Проблеми і потреби населення в умовах COVID-19 вивчали Ю. Горемікіна [5], О. Нечосіна [6], Т. Хлівнюк [7], Л. Коробка [8], Т. Лях, М. Лехолетова, А. Котелевець, Т. Спіріна, О. Швед [9] та ін.

Мета статті – проаналізувати запити кризових категорій населення в найуразливіших до COVID-19 регіонах України, зокрема з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, соціально-психологічної допомоги та підтримки.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Міжнародні дослідження підтверджують, що в кризові періоди, коли зростають загрози життю та здоров'ю, а також економічній та фінансовій безпеці, поширюється домашнє та гендерно зумовлене насильство [10]. Україна опинилася на межі кардинальних соціально-ризикованих змін. По-перше, це пандемія COVID-19, яка вже має низку негативних наслідків, що вплинули на економічні та соціальні показники [11], по-друге, децентралізація, що змушує органи місцевої влади працювати у новому форматі, а нові зміни завжди спричиняють невпевненість та страх. За таких обставин усі суб'єкти соціальної сфери

мають сформувати стратегію щодо подолання негативних наслідків, спровокованих пандемією COVID-19, насамперед з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі [12].

Важливо наголосити на значущості організацій громадянського суспільства і під час пандемії COVID-19, адже саме громадським та благодійним організаціям вдається активно співпрацювати у сфері підтримки вразливих груп населення та медичних працівників, замінюючи деякі ключові аспекти діяльності державних служб та їхніх обов'язків. Завдяки діяльності цих служб визначають верстви населення, найбільш вразливі до пандемії COVID-19, відповідно й ті, які потребують соціально-психологічної підтримки та допомоги чи додаткових соціальних послуг [13; 14]. Саме громадські організації та благодійні фонди сьогодні дають можливість державним соціальним установам надавати жертвам насильства соціально-психологічну підтримку та допомогу, зокрема послуги соціального характеру.

Відповідно до нового територіального поділу за областями України виникає необхідність налагодження суспільної взаємодії між структурними одиницями створених громад, зокрема розподілу відповідних послуг, що можуть надаватися в кожній територіальній громаді. Запит на соціальні послуги формується з урахуванням потреб жителів громади, хоча на практиці, як показали результати дослідження, ці послуги надаються хаотично або залежно від можливостей місцевої влади. Відсутність взаємодії організацій громадянського суспільства з державними установами значно вплинула на якість надання соціально значущих послуг. Так, виникає необхідність проведення дослідження щодо реальних запитів населення на соціально-психологічну допомогу та підтримку в умовах COVID-19, особливо, коли йдеться про осіб, які постраждали від насильства, що є основним етапом нашого дослідження.

Дослідження проводилося в межах проєкту "Гендерно-чутлива екстрена допомога з подолання наслідків кризи COVID-19 та посилення гендерної рівності в Україні", реалізованого Міжнародним благодійним фондом (МБФ) "Українська фундація громадського здоров'я" протягом 2020 р. за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні.

Дослідження було побудовано відповідно до аналізу динаміки захворюваності на COVID-19 в Україні, зокрема в найбільш вразливих регіонах. Аналіз статистичних даних дослідження охоплював період з 31 березня 2020 р. по 31 грудня 2020 р., усі дані стосувалися виключно цього періоду та не враховували зміни, що відбулися на початок 2021 р. У вибірку увійшли ті області України і, відповідно, громади, в яких було виявлено та зафіксовано високі показники захворювання на COVID-19: Черкаська область (Черкаська та Смілянська міські громади), Полтавська область (Полтавська та Кременчуцька міські громади), Чернівецька область (Чернівецька та Кіцманська міські громади, Мамаївська сільська громада), Львівська область (Львівська міська громада та Зимноводівська сільська громада),

Івано-Франківська область (Івано-Франківська та Тисменицька міські громади), Закарпатська область (Ужгородська та Тячівська міські громади), Рівненська область (Рівненська міська громада та Клеванська селищна громада), Херсонська область (Херсонська та Олешківська міські громади), Миколаївська область (Миколаївська міська громада та Первомайська селищна громада), Вінницька область (Вінницька міська громада та Стрижівська селищна громада), Харківська область (Харківська міська громада та Пісочинська селищна громада), Одеська область (Одеська та Ізмаїльська міські громади).

За результатами опитування отримувачів соціальних послуг, представників неурядового та державного секторів здійснено аналіз впливу пандемії на соціальну сферу, надання і доступності послуг та участь громадянського суспільства в наданні відповідних послуг.

Так, було розроблено анкету для осіб, які є клієнтами соціальних служб та організацій громадянського суспільства за напрямом "домашнє насильство". Таке анкетування дало можливість з'ясувати, які послуги надаються зазначеній категорії населення, і які з них переважають; наскільки ситуація з COVID-19 вплинула на сімейну ситуацію клієнтів; яких послуг потребують наразі жителі громад та хто здебільшого надає соціально-психологічну підтримку в зазначених громадах.

Вибірку нашого дослідження становили особи, які отримують соціальні послуги в державних та громадських організаціях у різних містах України, зокрема в різних територіальних громадах. Кількість опитаних респондентів становила 357 осіб. За вибіркою статі 91,3 % становили жінки, 8,7 – чоловіки. 64,1 % осіб мають повний склад сім'ї (заміжні/одружені), 20,2 – незаміжні/неодружені, розлучені особи в цій вибірці становили 13,4 % і 2,3 % осіб є вдовцями. Варто зауважити, що лише у 26,3 % осіб немає дітей, у решти сімей (73,7 %) є діти.

Дослідження було проведено з дотриманням усіх правил конфіденційності. Ті аспекти, які передбачали запис розмови, було записано за згодою учасників опитування.

Соціально-психологічну допомогу отримують здебільшого молоді сім'ї, адже їхній середній вік становить 21–30 та 31–40 років (по 25,4 %). 22,4 % респондентів – це сім'ї віком від 41–50 років, 16,4 % – віком від 51–60 років, і сім'ї старше від 61 року становлять лише 5,9 % від нашої вибірки. Варто зауважити, що в дослідженні брали участь і дуже молоді сім'ї, а саме віком від 18–19 років, що становить 4,5 % від загальної вибірки.

Результати дослідження показали, що ситуація з COVID-19 значно вплинула на економічному складову українців (37,8 %), зокрема на сім'ї, які отримують соціальні послуги в установах соціального значення. Але для багатьох сімей (62,2 %) така ситуація вплинула і на взаємовідносини в сім'ї, зокрема, у 35,6 % сімей почастилися прояви жорстокого поводження, 26,6 % респондентів почали відчувати психологічний тиск з боку чоловіка/дружини.

Відповідно збільшилася частота конфліктів та певних непорозумінь у сім'ях під час пандемії. 20,7 % респондентів зазначили, що чоловік/дружина постійно проявляють агресію, і навіть до дітей. Бувають випадки, коли чоловік чи дружина застосовують фізичну силу (18,5 %). У 25,8 % респондентів конфлікти відбуваються на побутовому рівні і не є загрозливими для сім'ї, але такі конфлікти відбуваються щодня. У 35 % респондентів конфлікти виникали час від часу.

Зазвичай у 36,7 % респондентів (рис. 1) конфлікти відбуваються через зайнятість (втрату роботи, зниження заробітку тощо) або через психоемоційну нестійкість одного із подружжя (депресії, злість тощо) – 31,9 %.

Така ситуація спричинена тривалою самоізоляцією сімей, але варто зауважити, що постійне перебування вдома всіх членів сім'ї призводить і до проявів домашнього насильства (31,4 %), що характеризується жорстоким ставленням чоловіка/дружини до партнера або через залежність одного із членів сім'ї, що також призводить до насильницьких дій.

У разі конфліктів чи ознак насильства лише 7,6 % респондентів викликають правоохоронні органи, а 23,8 % – тоді, коли є конкретні прояви застосування фізичної сили. Велика частина респондентів (68,6 %) викликає їх лише в тому разі, коли відчуває загрозу для дітей, чи коли розуміє, що проти них може застосуватися фізична сила (побиття).

За соціально-психологічною допомогою через прояви насильства в сім'ї звернулися 36,7 % респондентів (рис. 2): психологічного характеру – 22,7, фізичного – 14 %.

Варто зауважити, що у респондентів простежується підвищений рівень особистісної тривожності, що впливає на їхній психоемоційний стан (рис. 3). У 41,2 % респондентів саме особисті переживання (страх, невпевненість, депресивні прояви тощо) призвели до того, що особа звернулася за допомогою. Також у респондентів переважає страх за дітей, адже 22,1 % бояться, що фізична сила з боку чоловіка чи дружини може бути застосована і щодо дитини.

Отже, на підставі аналізу даних дослідження можна констатувати, що під час пандемії COVID-19 зросла кількість сімей, де є прояви домашнього насильства. Здебільшого це спровоковано матеріальною залежністю одного із подружжя, його агресією або психологічними особливостями. Найбільше простежуються страхи респондентів щодо власних дітей, які можуть бути побиті одним із членів подружжя. Варто зауважити, що культура викликати правоохоронні органи під час загрози життю у респондентів перебуває на низькому рівні. Адже правоохоронні органи вони викликають лише тоді, коли є реальна загроза життю або самій особі, або дитині. Саме економічні показники значно вплинули на збільшення частоти конфліктів у сім'ї, що є наслідками пандемії COVID-19, з якими не всі респонденти можуть справлятися самостійно.

Велика частка респондентів (65 %) звернулася по допомогу під час карантину, з них 31,7 % звернулися нещодавно. Слід зазначити, що лише 18,8 % респондентів отримували допомогу ще до початку пандемії, і 16,2 % звернулися безпосередньо перед її початком. Це підтверджує дані, що саме під час карантину потреба в соціальних послугах зросла у жителів громад. Насамперед сукупність різних проблем (економічна криза в сім'ї, конфлікти, проблеми з дітьми тощо) спровокувала потребу звернутися за соціально-психологічною підтримкою та допомогою. Водночас більшість звернень (52,1 %) стосуються проявів насильства, а саме: психологічного тиску в сім'ї (постійні нарікання з боку чоловіка/дружини, приниження тощо), постійні суперечки, конфлікти, які переходять у побиття або спричиняють жорстоке ставлення одного із подружжя.

Консультації соціально-психологічного характеру є найбільш актуальним видом допомоги під час пандемії (рис. 4): 66,4 % респондентів отримували саме цей вид допомоги. 18,8 % вказали, що їм було надано тимчасовий притулок, 11,5 % отримували соціально-економічні послуги (гуманітарна допомога, засоби першої необхідності, продукти харчування тощо) та лише 3,3 % потребували соціальних виплат.

Розподіл відповідей респондентів щодо пріоритетності вибору соціальних послуг (рис. 5) показав, що 46,2 % з них отримували комплекс соціальних послуг (соціально-економічні, соціально-психологічні, соціально-медичні, юридичні, соціально-педагогічні, інформаційні), а послуги консультування – лише 33,6 % респондентів. 10,4 % респондентів були охоплені соціальним супроводом, що передбачає надання комплексу соціальних послуг та підтримки сім'ї протягом тривалого періоду, 5,0 отримували послуги соціально реабілітації та адаптації, 3,6 – послуги профілактики, 1,2 % – послуги представництва інтересів.

Варто зауважити, що послуги посередництва (медіація) не надавали обраній категорії респондентів протягом карантинного періоду.

Значущими є результати дослідження і стосовно того, що в сім'ях отримують допомогу здебільшого жінки, і саме вони звертаються за соціально-психологічною допомогою. Важливо наголосити на тому, що аж 26,9 % респондентів отримують допомогу таємно, адже вони бояться покарання з боку чоловіка чи дружини. 29,1 % жінок отримують соціально-психологічну допомогу разом з дітьми, 25,2 % – індивідуально, адже інші члени сім'ї не хочуть отримувати належної допомоги. І лише 18,8 % респондентів вказали, що всім членам сім'ї надають соціально-психологічну підтримку.

Соціально-психологічну підтримку та допомогу (рис. 6.) надають здебільшого центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (48,7 %) і громадські організації (37,8 %). До останніх належать громадські організації, які спеціалізуються на наданні допомоги тим, хто постраждав від домашнього насильства. Водночас допомогу надають і кризові центри (центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб) (6,5 %) та притулки для осіб, які постраждали від домашнього насильства (7,0 %).

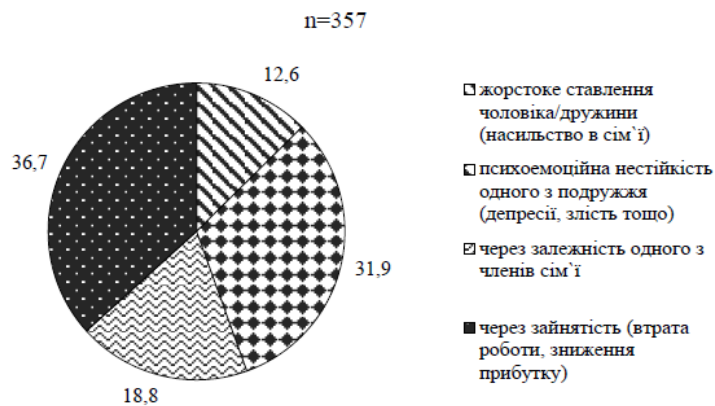


Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів щодо причин конфліктів та непорозумінь у сім'ї, %

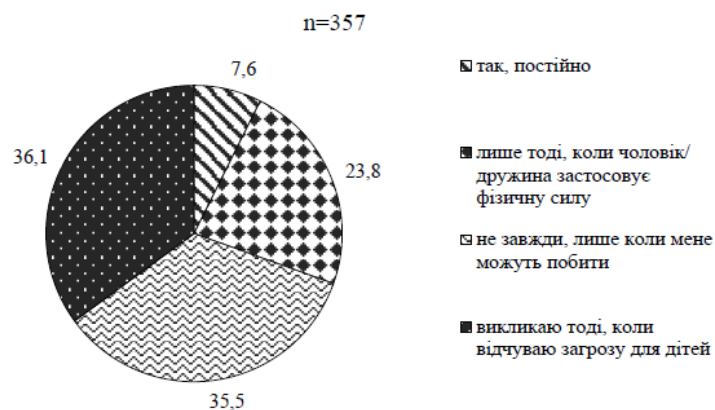


Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів щодо виклику правоохоронних органів під час конфліктів, %

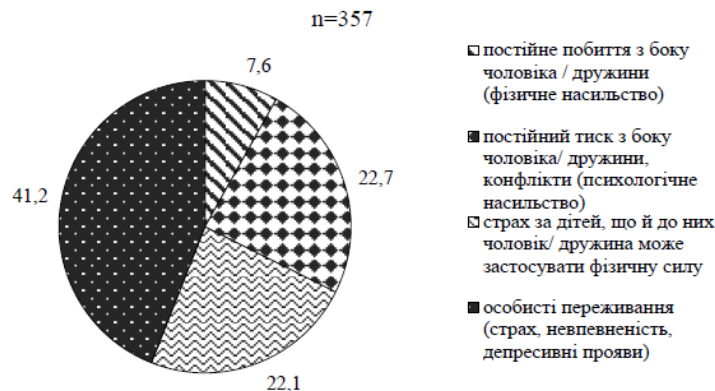


Рис. 3. Розподіл відповідей респондентів щодо запиту на соціально-психологічну допомогу, %

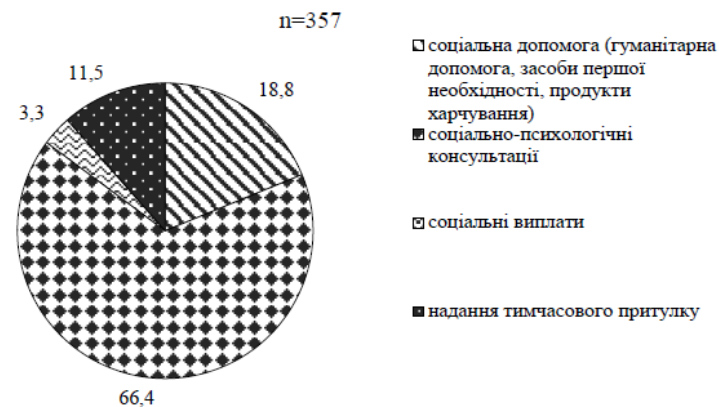


Рис. 4. Розподіл відповідей респондентів щодо наданих видів соціально-психологічної підтримки, %

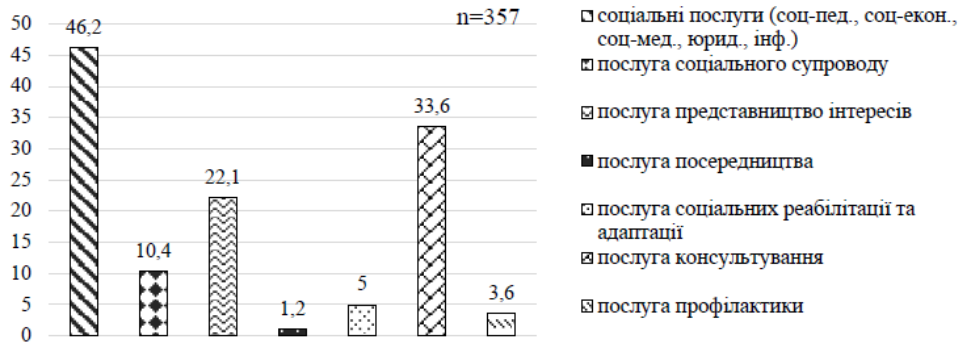


Рис. 5. Розподіл відповідей респондентів на запитання "Які послуги переважають при отриманні соціально-психологічної підтримки?", %

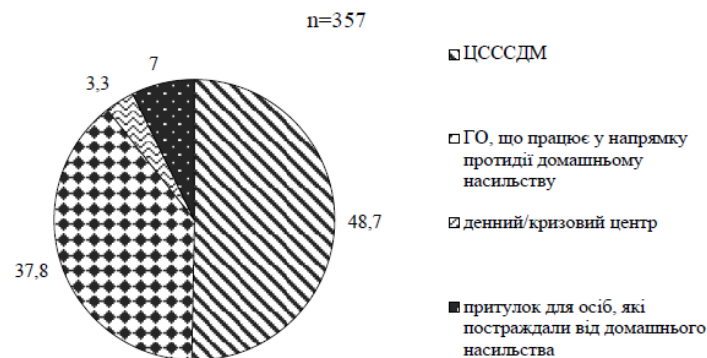


Рис. 6. Розподіл відповідей респондентів щодо організацій, які надають соціально-психологічну допомогу, %

За результатами дослідження було виявлено, що під час пандемії, спровокованої COVID-19, у жителів громад підвищилася потреба в отриманні деяких видів соціально-психологічної допомоги. Психологічні консультації стали актуальними саме під час пандемії, 30,3 % респондентів відчувають потребу в такому виді соціальних послуг. Крім психологічної допомоги (психологічних консультацій), з'явилася потреба і в інших соціальних послугах, на що вказали 33,3 % респондентів. 12,6 % осіб стали потребувати притулку. Решта респондентів (23,8 %) отримують базові соціальні послуги, як отримували їх і раніше, додаткових потреб у такої частини респондентів виявлено не було.

Суттєвих обмежень у наданні соціально-психологічної допомоги виявлено не було, адже кожна з установ: чи то громадська організація, чи організація державного значення під час карантину дотримується всіх відповідних норм захисту та безпеки. Водночас організації створили належні умови, щоб клієнти мали можливість повною мірою отримувати пакет відповідних послуг на належному рівні. Усі організації змогли адаптуватися до жорстких умов карантину та надають свої послуги як онлайн, так і офлайн. Але разом з тим 16,0 % респондентів

зауважили, що консультативних послуг стало надаватися значно більше, зокрема, це стосується роботи з психологом, що є важливим показником роботи з незахищеними верствами населення, в тому числі з тими, хто постраждав від домашнього насильства чи насильства за ознакою статті. Значущими є показники і щодо зменшення кількості спеціалістів, адже, за словами респондентів (7,8 %), через це стало надаватися менше послуг. А вони важливі для підтримки жителів громади, оскільки цей показник значно впливає на загальний рівень надання соціально-психологічної підтримки.

Найбільш вдалим форматом надання соціально-психологічної підтримки в умовах COVID-19 для опитаних є індивідуальні консультації (76,5 %). Для 10,1 % тренінгові заняття виявилися теж одним із кращих варіантів взаємодії під час отримання соціально-психологічної підтримки. Групові заняття, в яких беруть участь особи, що теж постраждали від домашнього насильства, є зручними для 7,3 % респондентів, і лише 6,2 % вказали, що медико-соціальне консультування для них є найбільш вдалим форматом для отримання соціально-психологічної допомоги (рис. 7).

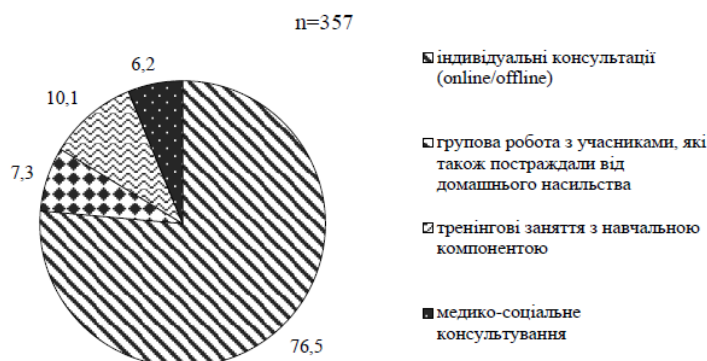


Рис. 7. Розподіл відповідей респондентів щодо формату отримання соціально-психологічної підтримки, %

Загалом результати дослідження показали, що збільшення кількості звернень щодо соціально-психологічної допомоги та підтримки спровоковано підвищенням частоти конфліктів у сім'ї та жорстокого поводження, що містять ознаки насильства. Під

час пандемії ці показники значно змінювалися і підвищилася потреба в індивідуальних психологічних консультаціях серед клієнтів державних та громадських організацій. Для осіб, які постраждали від домашнього насильства, послуги щодо

соціальних виплат не є значущими. Для таких осіб важливо, щоб надавалися тимчасові притулки, а також наявність спеціалістів, які могли б з ними працювати. Слід зазначити, що саме послуги соціального супроводу, що передбачають комплексне надання соціально-психологічних послуг, є актуальними під час роботи з такою категорією клієнтів. Здебільшого таку соціально-психологічну підтримку надають центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, громадські ж організації забезпечують послуги консультування. Варто зауважити, що послугами охоплена невелика кількість сімей, здебільшого послуги отримує один із членів сім'ї, і це переважно жінки.

За результатами дослідження встановлено, що специфіка надання соціальних послуг особам, які постраждали від домашнього насильства, полягає: в наданні психологічної допомоги постраждалому (40,1 %); у сімейному консультуванні, в якому увагу потрібно акцентувати на профілактиці насилля в сім'ї (35,3 %); у наданні притулку (денного або тимчасового) – 18,2; та у медико-соціаліній реабілітації особи, що постраждала – 6,4 %.

Одним із основних блоків дослідження було виявлення недоліків щодо надання соціально-психологічної допомоги та підтримки громадськими і державними організаціями. Так, за результатами дослідження було виявлено, що для надання якісних послуг у громаді відповідним організаціям (службам) не вистачає певних ресурсів, зокрема інформаційної реклами

(35,3 %). Адже громади хочуть знати більше про організації, які здійснюють свою діяльність на їхній території. 23 % респондентів зазначили, що у їхній громаді люди просто не знають, куди можна звернутися у випадку насилля та хто може надати їм соціально-психологічну підтримку та допомогу. Для 22,7 % респондентів бракує відповідної кількості спеціалістів, адже запитів на соціальну підтримку з кожним днем стає дедалі більше, а громада не забезпечена кваліфікованими фахівцями. Важливо також зазначити, що 19 % респондентів вказали, що громада потребує збільшення кількості громадських організацій, які надають допомогу особам, які постраждали від домашнього насильства. З огляду на результати дослідження можна констатувати, що для жителів громад є важливим розвиток громадського та державного секторів з питань протидії насильству в сім'ї, адже ця проблема набула ще більшої актуальності саме під час пандемії COVID-19.

Велика частина респондентів (75,1 %) зазначила, що представникам громадських та державних організацій варто проводити в умовах COVID-19 заходи, спрямовані на профілактику протидії домашньому насиллю. Адже, на їхню думку, такі заходи є вкрай необхідними (33,9 %) саме в період пандемії, оскільки кількість жертв насилля збільшилася, тому в населення є потреба в просвітницькій діяльності (рис. 8).

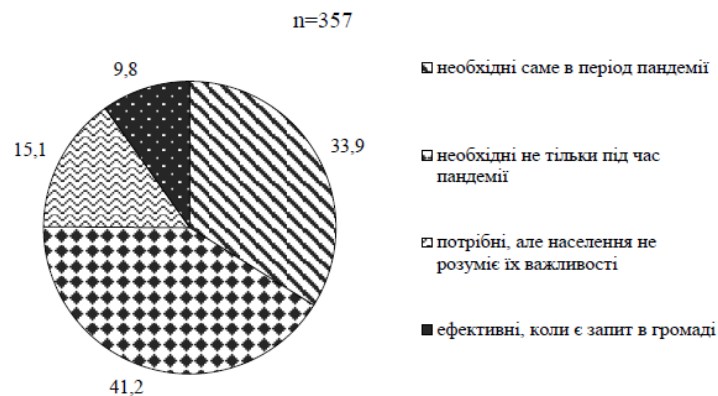


Рис. 8. Розподіл відповідей респондентів щодо доцільності проведення профілактичних заходів, спрямованих на протидію домашньому насильству, представниками державних та громадських організацій в умовах COVID-19, %

Також у громадах проводиться недостатньо соціальних заходів щодо профілактики негативних явищ, зокрема щодо протидії домашньому насильству. Разом з тим 41,2 % респондентів указали, що такі заходи необхідні не тільки під час пандемії, їх слід проводити й на постійній основі, адже проблема насилля є актуальною не тільки саме сьогодні, ця проблема в нашій державі існує дуже давно і вона потребує обговорення і розв'язання. На думку 15,1 % респондентів, такі заходи потрібно проводити, але ставлення населення до такої проблематики не є серйозним. І лише 9,8 % вважають, що вказані заходи ефективні лише тоді, коли в певній громаді є запит на таку тематику.

Висновки. На підставі дослідження запитів щодо соціально-психологічної допомоги та підтримки кризових категорій населення в умовах COVID-19, зокрема з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, можна констатувати, що: збільшилася кількість конфліктів у сімейному середовищі, а також кількість осіб, які звертаються за соціально-психологічною підтримкою та допомогою через жорстоке поводження в сім'ї (домашнє насильство); відсутня культура звернень до правоохоронних органів у разі жорстокого поводження, насильства; рівень психоемоційної тривожності підвищений в осіб, які зазнають насильства; переважають послуги консультативного характеру, які спрямовані на індивідуальні консультації; низькими є показники щодо сімейного консультування та групової роботи з усіма членами сім'ї; соціальний супровід розглядається як дієвий вид соціальної послуги під час роботи з постраждалими особами; існує потреба у збільшенні кількості спеціалістів, які надають соціально-психологічну допомогу особам, що постраждали від домашнього насильства, в активізації профілактичних заходів та просвітницької діяльності щодо профілактики негативних явищ і водночас у профілактиці протидії домашньому насильству як у маленьких громадах, так і на

регіональному рівні, а також потреба у збільшенні кількості організацій, які надавали б соціально-психологічну підтримку та допомогу постраждалим унаслідок домашнього насильства.

Перспективи дослідження. З огляду на результати дослідження щодо соціально-психологічної допомоги та підтримки кризових категорій населення в умовах COVID-19 постає необхідність більш детального емпіричного дослідження мультидисциплінарної взаємодії організацій громадянського суспільства з органами державної влади з метою розширення можливості громадського сектору, збільшення соціального замовлення на соціальні послуги в кожній окремій громаді.

Список використаних джерел

1. Анищенко Л. О. Психологічні наслідки впливу коронавірусної хвороби. Психосоматичний аспект / Л. О. Анищенко. – К. : [б. в.], 2020. – 30 с.
2. Великодна М. Психологічна та психотерапевтична допомога під час пандемії COVID-19: сучасні виклики [Електронний ресурс] / М. Великодна, І. Франкова // Психосоматична медицина та загальна практика. – 2020. – Т. 5. – № 1. – Режим доступу: <https://doi.org/10.26766/pmgrp.v5i1.213> (дата звернення: 27.05.2021)
3. Радзімовська О. В. Особливості взаємодії дорослих з дітьми в умовах перебування в зоні пандемії / О. В. Радзімовська // Психологія і педагогіка у протидії пандемії COVID-19 : інтернет-посібник / ред. В. Кремень. – К. : [б. в.], 2020. – С. 64–70.
4. Стеценко В. А. Корпоративна соціальна відповідальність підприємств в умовах пандемії [Електронний ресурс] / В. А. Стеценко, Ю. В. Березова // Галицький екон. вісн. – 2020. – Т. 63, № 2. – С. 243–250. – Режим доступу: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.243 (дата звернення: 27.05.2021).
5. Горемікіна Ю. В. Моніторинг і оцінювання якості та ефективності соціальних послуг: прикладний аспект / Ю. В. Горемікіна // Демографія та соц. економіка. – 2016. – № 3. – С. 120–132.
6. Нечосіна О. Функціонування системи соціальних послуг в Україні: короткий опис [Електронний ресурс] / Олена Нечосіна. – К. : [б. в.], 2019.

– 16 с. – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/510/3_ (дата звернення: 27.05.2021).

7. Хлівнюк Т. П. Зміна завдань соціальної політики на тлі викликів глобальної пандемії COVID-19 / Т. П. Хлівнюк // Міжнародна спільнота в умовах змін: багатовимірний підхід: монографія / Т. П. Хлівнюк; ред.: О. Кордонська, Р. Кордонський. – Ольштин – Львів: [б. в.], 2020. – С. 191–202.

8. Коробка Л. Стигматизація осіб із COVID-19 в умовах поширення пандемії коронавірусу: соціально-психологічний аспект [Електронний ресурс] / Лариса Коробка // Проблеми політ. психології. – 2020. – Т. 23. – Режим доступу: <https://doi.org/10.33120/popp-vol23-year2020-57> (дата звернення: 27.05.2021).

9. Liakh, T., Lekholetova, M., Kotelevets, A., Spirina, T., & Shved, O. (2021). Development of youth volunteer programs in the condition of the COVID-19 pandemic in the communities, neighboring to the area of the joint forced operation in the east of Ukraine. Society. Integration. Education // Proceedings of the International Scientific Conference. – 3. – P.316–326.

10. Violence against women and girls: the shadow pandemic. (2020, 6 April). UN Women [Elektronij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic>

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) [Електронний ресурс]: Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX: станом на 28 квіт. 2021 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20> (дата звернення: 27.05.2021).

12. Про запобігання та протидію домашньому насильству [Електронний ресурс]: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII: станом на 1 січ. 2020 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 27.05.2021).

13. Kurylo, V., Savchenko, S., & Karaman, O. (2020). Aberrational Socialization as a New Type of Socialization of an Individual in Modern Information Society // *Postmodern Openings*. – 11(1). – P. 225–237.

14. Karaman, O., & Yurkiv, Y. (2020). Deformation of Personality as a Consequence of a Hybrid Warfare // *Postmodern Openings*. – 11(1). – P. 42–56.

References

1. Anishhenko L. O. Psihologichni naslidki vplivu koronavirusnoї hvorobi. Psihosomatichnij aspekt / L. O. Anishhenko. – K.: [b. v.], 2020. – 30 s.

2. Velikodna M. Psihologichna ta psihoterapevtichna dopomoga pid chas pandemii COVID-19: suchasni vikliki [Elektronij resurs] / M. Velikodna, I. Frankova // Psihosomatichna medicina ta zagal'na praktika. – 2020. – Т. 5. – № 1. – Rezhim dostupu: <https://doi.org/10.26766/pmpg.v5i1.213> (data zvernennja: 27.05.2021)

3. Radzimov'ska O. V. Osoblivosti vzaemodii dorosliah z dit'mi v umovah perebuvannja v zoni pandemii / O. V. Radzimov'ska // Psihologija i pedagogika u protidii pandemii COVID-19: internet-posibnik / red. V. Kremen'. – K., 2020. – S. 64–70.

4. Stecenko V. A. Korporativna social'na vidpovidal'nist' pidpriemstv v umovah pandemii [Elektronij resurs] / V. A. Stecenko, Ju. V. Berezova // Galic'kij ekonomichnij visnik. – 2020. – Т. 63. – № 2. – S. 243–250. – Rezhim dostupu: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.243 (data zvernennja: 27.05.2021).

5. Goremikina Ju. V. Monitoring i ocinjuvannja jakosti ta efektyvnosti social'nih poslug: prikladnij aspekt / Ju. V. Goremikina // Demografija ta social'na ekonomika. – 2016. – № 3. – S. 120–132.

6. Nechosina O. Funkcionuvannja sistemi social'nih poslug v Ukraїni: korotkij opis [Elektronij resurs]: Broshura / Olena Nechosina. – Kіiv: [b. v.], 2019. – 16 s. – Rezhim dostupu: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/510/3_ Funkcionuvannja_sistemi_social'nih_poslug_v_Ukraїni.pdf (data zvernennja: 27.05.2021).

7. Hlivnjuk T. P. Zmina zavdan' social'noi politiki na tli viklikiv global'noi pandemii COVID-19 / T. P. Hlivnjuk // Mizhnarodna spil'nota v umovah zmin: bagatovimirnij pidhid: monografija / red.: O. Kordons'ka, R. Kordons'kij. – Ol'shtin – L'viv, 2020. – S. 191–202.

8. Korobka L. Stigmatizacija osib iz COVID-19 v umovah poshirennya pandemii koronavirusu: social'no-psihologichnij aspekt [Elektronij resurs] / Larisa Korobka // Problemi politichnoi psihologii. – 2020. – Т. 23. – Rezhim dostupu: <https://doi.org/10.33120/popp-vol23-year2020-57> (data zvernennja: 27.05.2021).

9. Liakh, T., Lekholetova, M., Kotelevets, A., Spirina, T., & Shved, O. (2021). Development of youth volunteer programs in the condition of the COVID-19 pandemic in the communities, neighboring to the area of the joint forced operation in the east of Ukraine. Society. Integration. Education // Proceedings of the International Scientific Conference. – 3. – P.316–326

10. Violence against women and girls: the shadow pandemic. (2020, 6 April). UN Women. [Elektronij resurs] – Rezhim dostupu: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic>

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) [Elektronij resurs]: Закон Ukraїni vid 30.03.2020 r. No. 540-IX: stanom na 28 kvit. 2021 r. – Rezhim dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20> (data zvernennja: 27.05.2021).

12. Про запобігання та протидію домашньому насильству [Elektronij resurs]: Zakon Ukraїni vid 07.12.2017 r. No. 2229-VIII: stanom na 1 sich. 2020 r. – Rezhim dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (data zvernennja: 27.05.2021).

13. Kurylo, V., Savchenko, S., & Karaman, O. (2020). Aberrational Socialization as a New Type of Socialization of an Individual in Modern Information Society. *Postmodern Openings*. – 11(1). – P.225–237.

14. Karaman, O., & Yurkiv, Y. (2020). Deformation of Personality as a Consequence of a Hybrid Warfare. *Postmodern Openings*. – 11(1). – P.42–56.

Надійшла до редколегії 28.05.21
Рецензовано 15.09.21

T. Liakh, PhD (Pedagogy), Associative Prof,
ORCID ID: 0000-0002-8807-0497;
M. Lekholetova, PhD (Pedagogy), Senior Lecturer
ORCID ID: 0000-0003-4055-991X
Institute of Human Sciences Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
H. Skipalska, Executive Director
ORCID ID: 0000-0002-5215-5480
ICF "Ukrainian Foundation for Public Health", Kyiv, Ukraine

ANALYSIS OF INQUIRIES FOR PSYCHOSOCIAL COUNSELLING SERVICES AND SUPPORT IN THE CONTEXT OF COVID-19

Authors of the article analyze inquiries of populations in crisis for social and psychological counselling and support, in particular, associated with domestic and gender-based violence, in the regions of Ukraine which suffer the most due to the COVID-19 pandemic. The sample includes individuals who receive social services provided by state agencies and civil society organizations in different cities of Ukraine, namely, in different territorial communities. The number of respondents selected among clients of social services providers was 357 people. The survey method has provided authors with better understanding of services delivered to these populations, and which of them were in demand; impact of COVID-19 pandemic on families of social services recipients; needs of residents of communities and major providers of social and psychological services in these communities.

Findings of the study: increased number of conflicts in families; increased number of people who seek social and psychological counselling and support due to domestic violence; predominance of individual counselling services over other social services; low rates of family counselling and group work with all family members; the need to increase the number of specialists who provide services and social and psychological support to survivors of domestic violence; the need to improve preventive measures and public awareness activities to combat negative phenomena and, simultaneously, prevent domestic violence, both in small communities and at the regional level. It was found that it is appropriate to increase the number of providers of social and psychological counselling and support to survivors of domestic violence. It was also found that social support is considered to be an effective type of social service when working with survivors.

The study was conducted during 2020 within the project "Gender-sensitive emergency assistance to overcome the consequences of the COVID-19 crisis and strengthen gender equality in Ukraine" implemented by the ICF "Ukrainian Foundation for Public Health" with support of UNFPA.

Keywords: COVID-19, domestic violence, support, difficult life situation, social services, social and psychological counselling, territorial communities.

Т. Лях, канд. пед. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0002-8807-0497;

М. Лехолетова, канд. пед. наук, ст. преподаватель

ORCID ID: 0000-0003-4055-991X

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

Г. Скипа́льская, исполнительный директор

ORCID ID: 0000-0002-5215-5480

Международный благотворительный фонд

"Украинский фонд общественного здоровья", Киев, Украина

АНАЛИЗ ЗАПРОСОВ НАСЕЛЕНИЯ ПО ПОЛУЧЕНИЮ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ И ПОДДЕРЖКИ В УСЛОВИЯХ COVID-19

Проанализированы запросы по социально-психологической помощи и поддержке кризисных категорий населения в наиболее уязвимых к COVID-19 регионах Украины, в частности по вопросам противодействия домашнему насилию и насилию по признаку пола. По результатам исследования выявлено увеличение количества конфликтов в семьях; увеличение количества лиц, которые обращаются за социально-психологической поддержкой и помощью из-за жестокого обращения в семье; преобладание индивидуальных консультационных услуг над другими социальными услугами.

Ключевые слова: COVID-19, домашнее насилие, поддержка, сложные жизненные обстоятельства, социальные услуги, социально-психологическая помощь, территориальные общины.